

Aito talvi

Vieno Hyttinen

Tuisku lumen toi,
luminietoksen loi.
Askeleita uppolumessa,
jäniksen, myyrän ja ihmisen.

Lumiaura lumen luo,
ihmiselle kulkureitin tuo.
Lumen alla puiden oksat notkuu,
pakkasukko huurrepuvussa hohtaa,
ikkunat jääkukassa kimaltaa.

Ihminen tiellä tarpoo,
vilusta väristen astelee
nenänpää punoittaen.
Leudolla keli liukasta,
aurinko lumen ja jään sulattaa,
kevättä kohti kuljetaan
aidossa talvessa.

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Maaliskuu 3/1999

Työllistymistä tuetaan

**Harrastukset
ovat
mielekkästä
tekemistä**

Opiskelu

**Palo-
turvallisuus**

TUNTOSARVI 25.vuosikerta, ISSN 0358-2280

Julkaisija: Suomen Kuurosokeat ry, Uudenmaankatu 28, 00120 Helsinki.

Puhelin (09) 5495 350. Tekstipuhelin (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Päätoimittaja: Katri Pyykkö **Toimittaja:** Raili Karisaari

Toimitusneuvosto: Unto Honkanen (pj), Raili Karisaari (siht), Vieno Hyttinen, Merja Rouhiainen, Ritva Väisänen, Ulla Kungas, Katri Pyykkö.

Vuosikerta 150 mk. Lehti ilmestyy 11 kertaa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteinä, videona, ruotsinkielisenä käännöksenä ja sähköpostina.

Sisällys

Lähetäkää tietokilpailukysymyksiä	2
Viisi kysymystä	2
Työpaikkoja vammaisille	3
Työvoimatoimistoista apua ammatilliseen kuntoutumiseen ..	4
Ylös, ulos ja harrastamaan	6
Kalakavereitten tarina	8
Vammaisten työllistymistä ja koulutusta parannetaan laeilla ..	9
Riku urheilee aivoillaan	11
Kuulonäkövammaiset ja koulutus	12
Onko RAY:n asema vaarassa?	13
Kissanaisen rakkaus	14
Asiaa paloturvallisuudesta	15
Kommunikaatiotutkimus	16
Lukijan kirjeet:	
Kerhotoiminnan merkitys	17
Euro-harjoittelua	18
Paasto auttaa	18
Yllätysvieras Tampereella	18
Aito talvi	20

Kannen kuva: Paavo Korhonen korjaa hervantalaisten polkupyöriä. Hän on itsenäinen ammatinharjoittaja, jolla on työtilat Toimintakeskuksessa Tampereella. (Kuva: Veikko Ojanen)

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 20.4. Aineiston on oltava toimituksessa viimeistään 9.4.99.

Lähetäkää tietokilpailukysymyksiä

Tietokilpailua on toivottu Tuntosarveen. Sitä on vaikea toteuttaa äänikasetilla ja videolla, mutta kokeilemme. Nyt pyydämme Teitä, Hyvät Lukijat, lähettämään meille tietokilpailukysymyksiä. Kysymysten on oltava selkeitä ja yksinkertaisia. Niissä on oltava vastaus mukana. Palkintoja ei jaeta, mutta toivotamme iloisia ratkaisunhetkiä. Tässä jo viisi kysymystä. Vastaukset ovat heti niiden jälkeen. Älä siis kurki!

Viisi kysymystä

1. Kuka on voitti kolme kultaa ja yhden hopean hiihdon MM-kisoissa tänä vuonna?
2. Mitä tarkoittaa aktiivinen?
3. Missä on Strasbourg?
4. Mikä on metro?
5. Minä vuonna oli olympialaiset Suomessa.

VASTAUKSET:

1. Mika Myllylä, 2. tehokas, toimiva, toimielias, oma-aloitteinen, 3. Ranskassa, 4. julkinen liikenneväline, maanalainen juna, joka kulkee kovaa vauhtia, 5. 1952. □

Työpaikkoja vammaisille

”Viisitoista miljoonaa uutta työpaikkaa vammaisille Euroopassa vuoteen 2005 mennessä.” Näin lupaa Richard Howitt, joka on Euroopan Parlamentissa eri vammaisryhmistä koostuvan yhteistyöryhmän varapuheenjohtaja. Hän puhui eräässä työllisyyttä käsittelevässä kokouksessa syyskuussa 1998 Birminghamissa, Englannissa.

Työ ja mielekäs tekeminen ovat ajankohtaisia asioista niin Suomessa kuin myös muualla maailmassa. Suomessa on muutaman viime vuoden aikana entistä enemmän panostettu kuurosokeiden koulutukseen. On etsitty parempia mahdollisuuksia työllistyä. Samoin mielekkään tekemisen merkitystä tuodaan esiin rohkaisemalla kuurosokeita hankkimaan uusia taitoja ja harrastuksia.

On tärkeää, että järjestöillä on omaa edunvalvontaa asioissa, joissa tarvitaan kehitystä. Tällä hetkellä meillä Suomessa työllisyysasioita ja mie-

lekästä tekemistä kehittää Frans Leijon -projekti.

Kuurosokeat eri maista ovat kertoneet kokemuksistaan työelämässä. Englantilainen Jeremy Morgan kokee olevansa onnekas. Takana on 14 työvuotta haasteita tarjoavassa yhtiössä (Barnado's), jossa työnantaja ja työtoverit arvostavat ja tukevat häntä. Mutta myös päinvastaisia kokemuksia löytyy.

Onnekas on se, jonka kohdalle osuu ennakkoluuloton työnantaja joka antaa mahdollisuuden näyttää mihiin ihminen vammasta huolimatta pystyy. Ja vielä onnekkaampi se, joka kaiken päälle onnistuu samaan vielä samanhenkisiä työtovereita.

Missä on tahtoa, siellä on tie, sanotaan.

Seija Troyano
varapuheenjohtaja

Työvoimatoimistoista apua ammatilliseen kuntoutumiseen

Anni Lausvaara

Jokaisessa kunnassa on työvoimatoimisto. Se tarjoaa monenlaisia palveluita ja tukitoimia, joilla kuntoutetaan ihmisiä ammatteihin ja työelämään. Tukitoimia ovat erilaiset työkokeilut, vajaakuntoisten työllistämistuki ja työolosuhteiden järjestelytuki. Näiden avulla moni kuurosokea ja kuulonäkövammaisen voisi päästä töihin. Näitä ammatillisen kuntoutumisen palveluja ei ole kaikissa työvoimatoimistoissa käytetty hyväksi, ikävä kyllä.

Oikeus työvoimatoimiston tukitoimiin

Työkyvyttömyyseläke vaikuttaa siihen, mitä työvoimatoimiston palveluita tai tukitoimia henkilöllä on oikeus käyttää. Työkyvyttömyyseläkettä maksetaan kansaneläkelain 22 §:n 1. tai 2. kohdan eli momentin mukaan.

Työkyvyttömyyseläke on myönnettävä sokeaksi määritellylle henkilölle 2. momentin mukaan. 2. momentin mukainen eläke antaa oikeuden

käyttää työvoimahallinnon palveluita. Ansiotulot eivät pienennä eläkettä eivätkä poista oikeutta eläkkeen saamiseen. Tätä eläkettä saava henkilö voi rekisteröityä työttömäksi työnhakijaksi ja hänellä on oikeus työttömyysturvaan ja erilaisiin työllistymistukiin.

1. momentin mukaista eläkettä saavilla on oikeus ansaita vain tietty rajattu rahamäärä. Jos se tulo-rajaa ylittyy, eläke pienenee tai se voidaan menettää kokonaan. Työvoimahallinnon tukitoimenpiteet eivät hyödytä 1. momentin mukaista eläkettä saavaa.

Tukitoimenpiteiden lisäksi työvoimatoimistoista saa myös tietoa koulutuksesta ja eri ammateista. Näitä tietopalveluja voivat käyttää kaikki kansalaiset. Myös ammatinvalinnanohjauksen ja erikoistyövoimaneuvojien palvelut ovat kaikkien käytettävissä.

Monilla kuurosokeilla eläkepäättös on tehty 1. momentin mukaisesti.

Eläkepäättöksen jälkeen näkö on voinut heikentyä. Näin on syntynyt oikeus 2. momentin mukaiseen eläkkeeseen. Oman eläkemomentin voi tarkistaa omasta eläkepäättöksestä tai kysyä KELA:n paikallistoimistosta.

Eläkepäättös on mahdollista oikaista 2. momentin mukaiseksi. Muutosta varten tarvitaan lääkärin B-lausunto sekä hakemuslomake, jonka saa KELA:n toimistosta.

Työkokeilu

Kuurosokean työllistyminen voi joskus alkaa työkokeilusta. Se ei ole työsuhde eikä siitä makseta palkkaa. Työkokeilija saa kuitenkin matkakulut sekä päivärahan työvoimatoimistosta. Vuonna 1999 päivärahan suuruus on 66,40 mk/päivä. Työkokeilijalla on kokeilun aikana myös vakuutus turva. Työkokeilu voi kestää 1 - 6 kuukautta.

Kokeilemalla jotain tiettyä työtä voi selvittää, mitä taipumuksia itsellä on ja mikä ammatti sopii itselle. Työkokeilu on turvallinen tapa testata urasuunnitelmia ennen kuin aloittaa opiskelun. Kokeilemalla näkee, kiinnostako työ oikeasti ja haluaako tehdä juuri sitä työtä. Työkokeilu voi joskus johtaa työllistymiseen tai oppisopimuksen solmimiseen työnantajan kanssa.

Vajaakuntoisten työllistämistuki

Työvoimatoimisto voi maksaa työnantajalle työllistämistukea erilaisilla perusteilla. Työllistämistukea voivat saada pitkäaikaistyöttömät, vajaakuntoiset sekä alle 25-vuotiaat työnhakijat. Kuurosokeat kuuluvat yleensä vajaakuntoisten ryhmään.

Vajaakuntoisen työllistäminen voi kestää enintään kaksi vuotta. Jakson pituus vaihtelee eri paikkakunnilla. Jotkut työvoimatoimistot maksavat tukea vain vuoden. Jos vajaakuntoinen on töissä valtiolla, sille maksetaan tukea yhtä paljon kuin maksaa palkkaa.

Kunnille ja yksityisille työnantajille tukea maksetaan 118 - 206 markkaa. Jos vajaakuntoinen henkilö on myös pitkäaikaistyötön, hänellä on oikeus saada yhdistelmä tukea. Se tarkoittaa sitä, että työnantajalle maksetaan 5138, 50 mk kuukaudessa palkkaa varten. Työllistämistukea voidaan maksaa myös oppisopimuksen aikana.

Työolosuhteiden järjestelytuki

Työolosuhteiden järjestelytukea voidaan maksaa, jos työntekijä tarvitsee erityistä apua työskennellessä.

sään. Tuen maksaa työvoimatoimisto. Tukea voidaan käyttää esimerkiksi apuvälineisiin, työtapojen kehittämiseen tai työtilojen järjestykseen kuten valaistuksen muuttamiseen tai akustiikan parantamiseen. Tukea myönnetään enintään 10 000 markkaa. Vaikeavammaisella se on 15 000 markkaa.

Työolosuhteiden järjestelytukea voidaan maksaa työnantajalle myös, jos toinen työntekijä auttaa ja neuvoo vammaista työntekijää työn teossa. Tukea maksetaan työnantajalle korkeintaan 1000 mk kuukaudessa yhteensä vuoden ajan. Vaikeavammaisen työntekijän opastamisesta maksetaan 1500 mk kuukaudessa kahden vuoden ajan. Tätä tukimuotoa on käytetty erittäin vähän.

Lisätietoja tukitoimista saa lähimmästä työvoimatoimistosta. Tukitoimet suunnitellaan aina jokaisen kanssa yksilöllisesti. Työvoimatoimiston asiakas voi itsekin ehdottaa, että tukitoimia käytettäisiin. Työvoimatoimistojen palvelujen ja tukitoimien tavoite on, että ihmiset pääsisivät töihin tasavertaisina. □

Ylös, ulos ja harrastamaan

Sari Timonen

Ammatillisen kasvun ja mielekkään tekemisen Frans Leijon -projekti järjestää kuurosokeille harrastus- ja opintotoimintaa. Mutta kuurosokeat voivat myös itse ideoida ja järjestää haluamaansa toimintaa. Pitää vain tietää muutama hyvä neuvo ja tarttua toimeen.

Erilaisia harrastuksia ja opintotoimintaa on tarjolla paljon. Näistä mahdollisuuksista voi valita oman. Monissa harrastus- ja opintoryhmissä ei kuitenkaan ole otettu huomioon, kuinka aistivammaiset ihmiset voisivat osallistua niihin. Kuurosokean voi olla vaikea mennä mukaan tarjolla oleviin harrastuksiin. Mutta on mahdollista järjestää itse toimintaa, jossa kuurosokean erityistarpeet otetaan huomioon.

Yhteistyöllä tuloksiin

Paras tapa aloittaa harrastuspiirin suunnittelu, on koota asiasta kiinnostuneet ihmiset yhteen. Tämän jälkeen on hyvä päättää yhteisistä pelisäännöistä: mitä halutaan har-

Kuvassa Hilja Rantatalo, tulkki ja Sari Timonen. Tumma, lyhyttukkainen Hilja tekee käsitöitä ja myy niitä. Vaalea, lyhyttukkainen Sari on Frans Leijon -projektin työntekijä. Hän muun muassa järjestää erilaisia mielekkään tekemisen kursseja Tampereella. (Kuva: Katri Pyykkö)

rastaa, kenelle piiri on tarkoitettu, kuinka usein kokoonnutaan, missä kokoonnutaan, kuinka paljon harrastuksesta ollaan valmiit maksamaan, kuinka tulkkeja käytetään, miten matkat kuljetaan, kuka toimii ryhmän vastuuhenkilönä jne. Hyvä suunnitelma siitä, kuinka kaikki järjestetään, antaa toiminnalle kestävä perustan. Hyvin suunniteltua ja uskottavaa hanketta on helppo viedä eteenpäin.

Mistä yhteistyökumppaneita

Maastamme löytyy paljon yhdistyksiä, kunnan tarjoamia palveluja sekä erilaisia palvelujärjestöjä, jotka tarjoavat toimintaa ja neuvontaa eri ryhmille. Kuntien ja kaupunkien liikunta- tai kulttuuritoimen kautta voi saada käyttöön tiloja ja usein myös

ohjausta. Toinen mahdollisuus on kääntyä erilaisten järjestöjen ja yhdistysten puoleen. Niiltä voi pyytää asiantuntija-apua, tiloja tai rahallista tukea harrastuspiirille, joka jo toimii. Monet järjestöt pyörittävät tukihenkilö- tai vapaaehtoistoimintaa. Tukihenkilöä voi pyytää itselleen vaikkapa lenkkikaveriksi tai lukemaan sanomalehteä.

Opintopiirin perustaminen opintokeskuksen alaisuuteen on yksi keino aloittaa harrastuspiiri. Opintokeskuksia on erilaisia. Osa niistä on poliittisesti tai uskonnollisesti sitoutuneita. Opintokeskuksen kautta on mahdollista anoa pientä avustusta piirin toimintaan.

Oman paikkakunnan oppilaitoksista voi löytyä yhteistyökumppaneita.

Esimerkiksi sosiaali- sekä käsi- ja taideteollisuusalojen opiskelijat saavat tarvitsemaansa harjoittelua. Samalla harrastajat saavat varsin korkeatasoista toimintaa.

Piiri pieni pyörii

Joistakin harrastuspiireistä ja -kerhoista tulee suosittuja ja niiden toiminta jatkuu vuodesta toiseen. Osa lopettaa toimintansa jo pian alun jälkeen. Tämä on normaalia. Se, tuleeeko piiristä pitkäikäinen ja vastaa-ko se osallistujien tarpeisiin, on monesta asiasta kiinni.

Piirin toiminta jatkuu, jos osallistujat ovat tyytyväisiä toimintaan. He harrastavat omasta halustaan ja heistä tuntuu, että osallistuminen ja tekeminen antaa heille jotain tärkeää. Harrastaminen ei täytä tehtävänsä, jos siitä tulee taakka, jos mukana ollaan vain velvollisuudesta ja jos se rajoittaa muuta elämää.

Harrastamisen pitäisi tuoda iloa elämään, virkistää, antaa haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä vastapainoa jokapäiväisille rutiineille. Harrastuksesta voi löytyä myös ammatti. □

Kalakavereitten tarina

Sari Timonen

Kalakaverit on kalastusta harrastavien kuurosokeiden oma kerho. Puheenjohtaja **Mauno Kungas** kertoo, että kerhon toiminta alkoi vuonna -94. Kerho on alusta asti järjestänyt pilkki- ja ongintakilpailuja sekä osallistunut muiden järjestämiin kilpailuihin. Avustusta toimintaan on saatu Kuurosokeiden tuki ry:ltä ja Sokeain Ystävät ry:ltä.

Nykyään kerho on Suomen Kuurosokeat r.y:n alainen harrastuskerho ja se on oikeutettu saamaan avustuksia järjestöltä.

Kerhon toimintaan osallistuvien määrä on vuosien aikana kasvanut. Jo ensimmäisissä kilpailuissa oli 15 osallistujaa, mutta parhaimmillaan mukana on ollut 28 kilpailijaa. Kalakavereitten toiminta on suosittua ja vireää. □

Suomen Kuurosokeat ry:n muut harrastuskerhot ovat Shakkikerho ja Teatteri Törmäys. Toimintakalenterista löydät näiden kerhojen yhteystiedot.

Vammaisten työllistymistä ja koulutusta parannetaan laeilla

Anne Kiiski

Suomen työllisyyden hoidon toimintasuunnitelmassa on tavoitteena myös vajaakuntoisten henkilöiden toiminta- ja työkyvyn lisääminen. Vajaakuntoiseksi henkilöksi katsotaan sellainen, jolla joku vamma tai sairaus vaikeuttaa toimintakykyä ja estää työntekoa.

Myös eri lakeja on muutettu. Näillä muutoksilla pyritään edistämään vammaisten työllistymistä ja koulutusta. Ensi elokuussa tulevat voimaan lainmuutokset kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta, kuntoutusrahasta, kansaneläkkeistä sekä vammaistuesta.

Nuorten koulutusta tuetaan

Ensi elokuussa tulee voimaan lainmuutos, joka turvaa ammatillisen koulutuksen kaikille 16-17 vuotiaille vaikeavammaisille nuorille. Tarkoitus on, että nuoret eivät siirry suoraan työkyvyttömyyseläkkeelle. Nuori ei saa enää työkyvyttömyyseläkettä ennen kuin hän on hankkinut ammatin. Eläke voidaan kuitenkin myöntää, jos koulutus tai kun-

toutus ei ole mahdollista tai siitä ei ole apua. Se arvioidaan tarkasti.

Kuntoutuksen ja koulutuksen aikana nuori saa kuntoutusrahaa. Nuorella täytyy olla henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma, että hän saa rahan. Rahaa voi saada siitä lähtien, kun kuntoutuspäätös on annettu siihen saakka, kun kuntoutus tai koulutus päättyy. Summa on 2 100 markkaa kuukaudessa kuntoutuksen aikana. Väliaikoina summa on 20 prosenttia pienempi. Nuorella on mahdollisuus saada myös vammaistukea. Kuntoutussuunnitelman tekee nuori itse, hänen vanhempansa ja kotikunnan viranomaiset yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Kuntoutussuunnitelma toimitetaan Kelaan.

Yli 16-vuotias saa ensi elokuun jälkeen kuntoutusrahaa myös oppisopimuskoulutuksen ajalta.

Eläkke lepäämään

Suomen kaksi eläkejärjestelmää täydentävät toisiaan. Kokonaiselä-

ke muodostuu kansaneläkkeestä ja työeläkkeestä. Molemmat voidaan myöntää, jos syynä on työkyvyttömyys. Kansaneläke myönnetään kansaneläkelain 22 § 1 tai 2 momentin (kohdan) perusteella, jos syynä on työkyvyttömyys.

Kansaneläkelain 22 § (pykälän) 1 momentin (kohdan) nojalla työkyvyttömyyden on henkilö, joka ei pysty tekemään töitä sairauden, vian tai vamman takia. Jos eläke on myönnetty tällä perusteella, työllistymistä **esittää** moni asia. Tulojen nousu saattaa vaikuttaa sosiaalietuihin, esimerkiksi pienentää asumistukea. Tulojen nousu voi myös pienentää eläkettä tai kokonaan poistaa oikeuden saada eläkettä. Eläkettä saavalla ei ole oikeutta sairauspäivärahaan, työvoimahallinnon palveluihin tai työttömyysturvaan.

Kansaneläkelain 22 § 2 momentin nojalla työkyvyttömyyseläkettä voidaan myöntää esimerkiksi sokealle tai liikuntakyvyttömälle henkilölle. Jos eläke on myönnetty tällä perusteella, työllistymistä **helpottaa** moni asia. Ansiotulot eivät vaikuta eläkkeen määrään. Eläkettä saavalla on oikeus sairauspäivärahaan, työvoimahallinnon palveluihin sekä työttömyysturvaan.

Elokuun alusta 1999 on eläkkeensaajalla oikeus jättää kansaneläke

lepäämään tietyin edellytyksin. Se helpottaa ja kannustaa töiden tekemistä. Henkilö voi jättää eläkkeensä lepäämään vähintään kuudeksi ja enintään 24 kuukaudeksi, silloin kun hän kokeilee työhön siirtymistä.

Eläkkeen voi jättää lepäämään, jos saa toistaiseksi myönnettyä täysimääräistä työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain 22 § 1 momentin perusteella ja jos eläkkeeseen ei kuulu ansioeläkeosaa ja jos aloittaa kohtuulliset ansiot tuottavan ansiotyön.

Työssäolosta työnantaja maksaa palkkaa sen mukaan, mitä on sovittu. Palkasta kertyy myös työeläkettä. Eläkkeen sijasta maksetaan vammaistukea. Se on erityisvammaistuen suuruinen eli 1819 markkaa kuukaudessa. Oikeus vaikeavammaisen lääkinnälliseen kuntoutukseen säilyy, vaikka eläke olisikin lepäämässä.

Jos eläkkeen jättää lepäämään, ei henkilöä pidetä eläkkeensaajana. Hän ei pidetä myöskään työnhakijana.

Lepäämässä olevaa eläkettä aletaan maksaa uudelleen, jos henkilön ansiotulot laskevat merkittävästi. Jos työ päättyykin kahden vuoden kuluessa, hänellä on oikeus palata työkyvyttömyyseläkkeelle. □

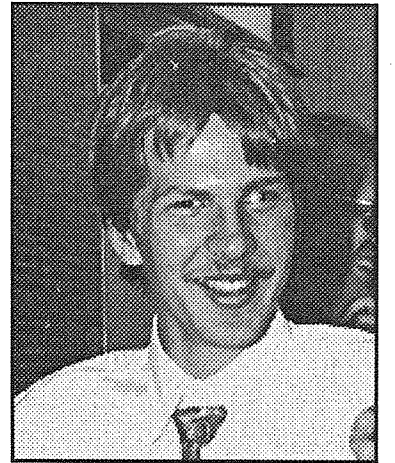
Riku urheilee aivoillaan

Katri Pyykkö

Tampereen kaupunki palkitsi menestyneitä urheilijoita. Erilaisten itsepuolustuslajien mestareiden ja parhaan näkevän shakinpelaajan lisäksi palkittiin myös **Riku Virtanen** mitalilla. Huomionosoitus annettiin kuurosokeiden Pohjoismaisesta shakkimestaruudesta. Itse kilpailuissa Rikun tavoite oli olla paras suomalaisista. Vasta kolmannella kierroksella kypsyi ajatus, että hän voi voittaa koko mestaruuden.

Riku kertoo, että kaupungin huomionosoitus kannustaa kehittämään taitoja shakissa. Se kannustaa myös liikkumaan, koska pelatessa pitää olla hyvä kunto. 7-8 tuntia laudan ääressä vaatii kestävyyttä.

Riku on menestynyt shakissa ja monissa eri urheilulajeissa. Hän on voittanut kolmiottelussa näkövammaisten kultaa vuonna 1995. Kuurojen Liitto on palkinnut Rikun yhtenä parhaista koululaisurheilijoista. Hän on Pohjoismainen mestari 1997 kuulassa alle 20-vuotiaiden kuurojen sarjassa. Riku kertoo, että urheilu pitää kuntoa yllä. Sen avulla oppii uusia asioita. Elämä ei ole yksitoikkoista. Tärkeintä on hauskanpito.

*Riku Virtanen
(Kuva:
R. Karisaari)*

Nykyään Riku harrastaa pääasiassa shakkia. Hänen mielestään aivoimisteluna shakki soveltuu hänelle paremmin kuin muut urheilulajit. Riku pärjäisi ruumiillisessa urheilussa, jos hän harjoittelisi paljon. Mutta hän pitää yllä hyvää kuntoa, koska hän haluaa pelata pitkiä shakkipelejä ja käydä koulua. Shakkia pelatessa myös rentoutuu.

Talvella koulu vie paljon aikaa ja hän ehtii ulkoilla vain vähän. Hän kävelee, hiihtää ja pyöräilee. Kesällä hän harrastaa uintia ja kalastusta.

Riku käy Klassillista lukiota Tampereella. Se on tavallinen päivälukio. Rikulla on koulumatkaa 35 kilometriä. Koulussa hänellä on apunaan kirjoitustulkki, kotona tietokone ja skanneri. Rikun mielestä lukio-opiskelu on hienoa. Koulupäivät eivät ole liian pitkiä. Hän kertoo, että raskaita ovat vain koeviikot, muulloin on mukavaa. □

Kuulonäkövammaiset ja koulutus

Katri Pyykkö

Nykyään kuulonäkövammaiset lapset ja nuoret opiskelevat yhä enemmän tavallisissa kouluissa, lukioissa ja ammattikouluissa. Apuvälineet tekevät opiskelun mahdolliseksi. Esimerkiksi tietokone auttaa opiskelussa. Jos kuulonäkövammaisen tarvitsee opiskelutulkkia, tulkin palkkiot maksaa kotikunta.

Jotkut koulut ovat erikoistuneet siihen, että niissä voi opiskella myös vammaiset. Esimerkiksi **Käpylän lukiossa** voivat opiskella viittomakieliset kuurot. Kaikilla on omat henkilökohtaiset lukujärjestykset, mutta he opiskelevat tavallisilla tunneilla. Koulussa on kuusi viittomakielien tulkkia. He ovat opiskelutulkkeina, joiden kulut maksaa kotikunta.

Moni kuurosokea on opiskellut **Arlainstituutissa tai Kuulovammaisten ammattikoulussa**. Niissä voi opiskella erilaisia ammatteja. Omaan ammattiin saa myös lisäkoulutusta. Sen avulla saa tietoa uusista työtavoista ja ammattitaito pysyy yllä. **Mäntsälän maatalousoppilaitoksella** on valmiudet antaa opetusta kuuroille. Kovin huonolla näöllä ei koulussa selviä, koska siel-

lä annetaan maatalous- ja puutarha-alan koulutusta. **Kuurojen kansanopistossa** voi opiskella vaihtoehtoisia kommunikaatiota ja kieliä: viittomakieltä, suomen kieltä tai englantia viittomakielisille. Kurssit kestävät muutamasta päivästä muutamaan kuukauteen. **Turun kristillisessä opistossa** on kuuroja opiskelijoita normaaliopetuksessa. **Pohjois-Savon Kansanopiston** eri linjoille voi pyrkiä opiskelemaan myös kuurosokeat. Hakijat käsitellään tapauskohtaisesti.

Lukion jälkeen voi pyrkiä yliopistoon. Yliopistoissa on paljon opiskelumahdollisuuksia. Yliopisto-opintoja voi tehdä myös avoimissa korkeakouluissa. Silloin ei tarvitse olla ylioppilas. Esimerkiksi **Jyväskylän yliopiston avoin korkeakoulu** on kehittänyt vammaisten opiskelumahdollisuuksia. Tukipalveluja tarvitsevilla opiskelijoilla on omat opiskelusuunnitelmat.

Lisätietoja opiskelumahdollisuuksista saa **Anni Lausvaaralta** puh. 03-3800 547, matkapuhelin 040-5553119, tekstipuhelin 03-3800 501 ja NKL:n sähköposti. □

Onko RAY:n asema vaarassa?

Suomen rahapelijärjestelmää on pidetty hyvänä koko Euroopassa. Euroopan yhteisön tuomioistuimen julkisasiamies on kuitenkin antanut sitä koskevan ikävän ratkaisuehdotuksen. Sen mukaan RAY:n yksinoikeus rahapeliautomaatteihin Suomessa on vastoin Euroopan unionin kilpailulakeja.

Ehdotus on ristiriidassa Euroopan komission lausunnon kanssa. Sen mukaan rahapelit kuuluvat jokaisen maan oman lainsäädännön piiriin. Jos ehdotus on myös tuomioistuimen kanta, se on huono asia sosiaali- ja terveysjärjestöille. Näin kertoo RAY:n toimitusjohtaja **Markku Ruohonen** RAY:n internet-sivuilla.

Vasta EY:n tuomioistuin ratkaisee asian. RAY:ssä odotetaan rauhallisesti tuomioistuimen lausuntoa Vaasan hovioikeudelle. Se on ratkaisua pyytänyt. Jos EY:n tuomioistuin on samaa mieltä julkisasiamiehen kanssa, siihen on sopeuduttava. RAY on kehittänyt palvelujaan ja parantanut tehokkuutta. RAY pystyy kilpailemaan eurooppalaisten suurten yrittäjien kanssa.

Ruohosen mielestä rahapelitoiminnan purkaminen ja yksityistäminen pieniin yksiköihin olisi tuhlauksia. Rahan sijoittaminen koneisiin ja huollon järjestäminen uudelleen maksaa enemmän kuin nyt.

EU-maissa rahapelejä verotetaan paljon. Ruohosen mielestä lisenssit ja verotus eivät riitä Suomessa. Missään muualla Euroopassa ei verotuksella ole saatu yhteiskunnan hyväksi 70 prosenttia raha-automaattien tuotosta. Niin paljon on RAY:n kautta saatu sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaan.

Ruohonen pohtii myös, ovatko muut kiinnostuneita tuomaan peliautomaatteja myös syrjäseuduille. Hän pelkää myös, että rahapelien aiheuttamien haittojen määrä kasvaa, jos RAY:n yksinoikeus rahapeleihin päättyy.

RAY:n tuotolla on rakennettu huonokuntoisten vanhusten palveluasuntoja, tuettu vammais- ja potilasjärjestöjen toimintaa, perhetyötä, päihdehuoltoa sekä nuorison ja lasten huolenpitoa. RAY rahoittaa Suomen Kuurosokeat ry:n toimintaa. □

Kissanaisen rakkaus

Asta Torpo

Maaliskuun 16. päivä julkaistiin **Ritva Soinisen** ja **Eero Vartion** yhteinen runokirja ”Kissanaisen rakkaus”. Sain tutustua jo etukäteen teksteihin ja kerron mietteistäni, joita runot herättivät.

Maaliskuu sopii oivallisesti tämän kirjan julkaisemiseen; alkaahan se kissaneito Söpö Hattusen lemmentuolilla. Kissaneito voisi toki olla tuhansia vuosia vanha Lilith, joka raivoaa erämaassa, kun Aatami on hänet hylännyt. Asiayhteyteenkin Lilith sopisi, koska alkuosan runoissa on monia viittauksia Raamatun tapahtumiin.

Jos nyt joku kuvittelee, että Soininen ja Vartio ovat julkaisemassa eläintarinoita lapsille, hän erehtyy. Kissaneito Söpö Hattunen lemmentuolinen on viaton alku. Kirja päättyy tuhannen ja yhden yön maiseen. Ja ennenkuin sinne on päästy, lukijaa on pyöritetty ylös ja alas niin, että heikkohermoisempaa huumaa. Hullun höpsö runoilijatar pyyhältää Viroon kylpylään, jossa ei ole vettä, ja takaisin. Elämän ilot ja surut tarjoutuvat lukijan naurettaviksi ja itkettäviksi.

Runoilijat ovat tahallaan jättäneet merkitsemättä, mikä runo on kenenkin kirjoittama. Eero Vartion herrasmiesironia ja epätavallisuuden hallinta yhdistyvät Ritva Soinisen ainutlaatuisiin huumorin taitoihin.

Kirjan tekijät viihdyttävät lukijoitaan kuin itkusilmäinen sirkuspelle. Mutta kaunis siloinen pinta repeää säröille, kun lukuvuoroon tulee runo huostaan otetuista lastenlapsista tai runo pojasta, joka lähettää vankilan muurien takaa äidille äitienpäiväruusun.

Runoista pitäisi järjestää runonlauseuntailta. Ritva ja Eero ovat kumpikin hyviä runojen esittäjiä. Olisi myös ollut hienoa, jos kirja olisi voitu julkaista kuvitettuna. Runojen kuvasto on niin vahva. Onneksi julkistamistilaisuuden yhteydessä oli taiteilija Ritva Soinisen taidenäyttely. Jotkut runoista tuntuvat viittaavan hänen tauluihinsa.

Joka tapauksessa kirja on lukuelämys, jota ei kannata ahmaista yhdellä kertaa. Mitä tarkemmin sen lukee, sitä enemmän sen riveiltä ja rivien välistä löytyy. □

Asiaa paloturvallisuudesta

Raili Karisaari

Tulipalo voi yllättää. Erilaisten varotoimien avulla voimme vaikuttaa siihen, että tulipalo ei syty.

Usein tulipalo saa alkunsa kodinkoneesta. Viallinen televisio tai pesukone voi syttyä. Pelastuslaitos muistuttaa, että vialliset sähköjohdot pitää vaihtaa heti, kun huomaa vian johdossa. Jos televisio menee rikki, se kannattaa korjauttaa ammattitaitoisessa huollossa.

Tulipalo voi alkaa siitä, että hellan sähkölevy tai silitysrauta on unohnut päälle. Kun lähdet kotoa, tarkista, että silitysrauta tai hella ei ole päällä. Monissa uusissa sähköliesissä on turvakytin, joka pitää huolen, että hella sammuu tietyn ajan kuluttua. Pyyheliinon tai pannulappujen paikka ei ole sähkölieden yläpuolella. Ne voivat pudota siitä kuumalle levyille.

Vuoteessa tupakointi on vaarallista. Monet yölliset palot ovat syttyneet siitä, että tupakoitsija on nukahtanut ja palava savuke on sytyttänyt vuodevaatteet. Myös palavien kynttilöiden kanssa on oltava varovainen.

Palovaroittimet pakollisiksi

Ensi kesänä tulee voimaa uusi laki, jonka mukaan jokaisessa kodissa on oltava toimiva palovaroitin. Kun hankit palovaroittimen, niin tarkista, että se on viranomaisten hyväksymä. Palovaroitin sijoitetaan huoneessa kattoon, vähintään puolen metrin päähän seinästä ja valaisimista. Varoitin havaitsee savun huomattavasti herkemmin kuin eläin tai ihminen ja hälyttää. Huolehdi siitä, että palovaroittimesi on aina toimiva paristo. Laitteiden toimivuus kannattaa tarkistaa kuukausittain. Kotiin voi hankkia myös alkusammutusvälineitä, kuten jauhesammuttimen tai sammutuspeitteen.

Kuulonäkövammaisia varten on kehitetty erilaisia hälytinja järjestelmiä. Ne liitetään kodin sähköverkkoon. Ne voidaan liittää ovikelloon, puhelimeen ja palovaroittimeen. Hälytinkeskus liitetään vilkkuvaloon tai taskussa kuljettavaan täristimeen.

Turvallisesti hotellissa

Yhdistyksemme kevätkokous pidetään Kokkolassa. Kokousvieraat

asuvat Sokos Hotelli Vaakunassa.

Hotellin johtaja **Marja-Riitta Kinos** kertoo, että Suomessa hotellien ja muiden julkisten kiinteistöjen turvallisuusmääräykset ovat melko tiukat. Viranomaiset tarkistavat kaksi kertaa vuodessa, että paloturvallisuus on kunnossa. Myös hotelli itse on velvollinen tarkkailemaan ja kehittämään hotellin turvallisuutta. Sitä varten hotellissa toimii Turvallisuusprojektiryhmä. Tässä ryhmässä kehitellään uusia ajatuksia, joilla turvallisuutta voi parantaa.

Mitä asiakkaat itse voivat tehdä oman turvallisuutensa puolesta?

- Hotellihuoneiden ovesa on opasteet, joista asiakas voi tarkistaa sijaintinsa ja lähimmän hätäuloskäynnin.

- Hätäuloskäynnit on merkitty selkeästi. Huonekansiossa on selkeät ohjeet hätätilanteiden varalta. Hätävalaistukset, poistumistiet, kyltit, opasteet, varatiet on merkitty.

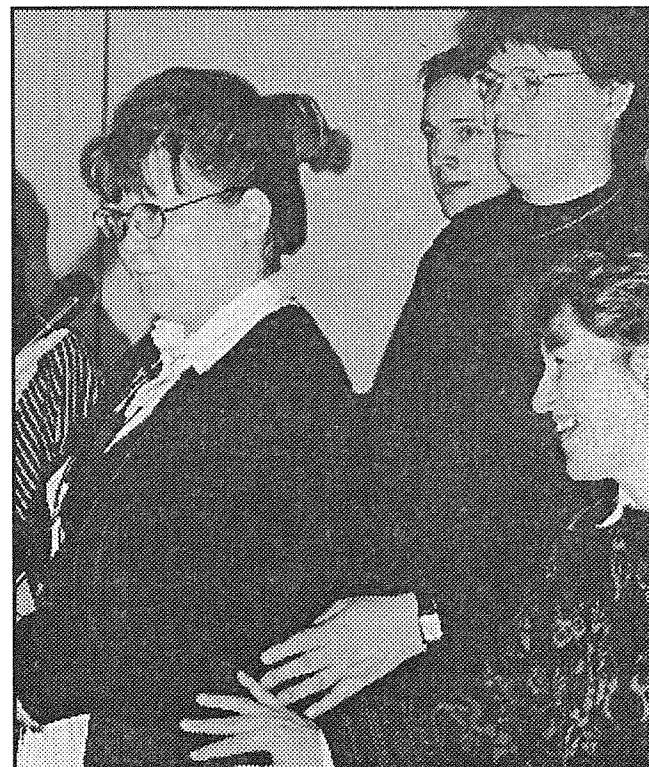
Kinos toteaa, että erityisryhmiä ei turvallisuusmääräyksissä ole erikseen huomioitu. Esimerkiksi kuulovammaisia varten ei huoneissa ole hälytysjärjestelmiä. Myöskään näkövammaisia varten ei ole olemassa turvaohjeita pisteillä. Marja-Riitta Kinos lupaa, että tämän epäkohdan he pyrkivät korjaamaan mahdollisimman pian. □

Kommunikaatio-tutkimus

Katri Pyykkö

Suomen Kulttuurirahasto on myöntänyt 80 000 markkaa **Riitta Lahtiselle**. Tutkimusapuraha on myönnetty kahdeksi vuodeksi. Riitta tutkii kuurosokeiden kommunikaatio-tapoja ja niiden kehittämistä. Hän tutkii sitä, miten kosketuksen avulla voi lisätä tiedon saantia. Hän tekee aiheesta tohtorin väitöskirjaa. Se on korkein opinnäytetyö yliopistossa. Riitta on monelle tuttu. Hän ja hänen avomiehensä **Russ Palmer**

Riitta Lahtinen opettamassa syksyllä 1998 aluekurssilla Korpilammella. (Kuva: Mikko Tiittanen)

opettavat ja kehittävät vaihtoehtoisen kommunikaation tapoja.

Riitta kertoo, että tutkimuksessa on mukana kuurosokeita niin Suomesta kuin muualta Euroopasta. Hän tutkii kosketuksen merkitystä kuurosokeille. Siksi tutkimustyö tehdään haastattelemalla kuurosokeita ja videoimalla kommunikointitilanteita. Mukaan tutkimukseen pääsee, kun ottaa yhteyttä Riitaan. NKL:n sähköpostissa voi lähettää viestin nimellä Russ Palmer. Osoite on Pastori Jussilaisentie 4 a 12, 00400 Helsinki. Osa Riitan kursseilla käyneistä ovatkin jo ilmoittaneet hänelle, että haluavat olla jatkossakin mukana. □

Lukijan kirjeitä

Kerhotoiminnan merkitys

Iiris Alkio

Yhteen kokoontuminen avaa paljon ovia. Yhdessä saadaan enemmän tietoa. Uudet tulokkaat tutus-

tuvat uusiin asioihin. Vanhat kerholaiset voivat kerrata asioita, sillä usein muutokset ovat niin suuria, että entiset tiedot ovat "museo".

Tekemällä kerhoissa retkiä yhdessä ja etsimällä tietoa, saadaan enemmän tuntumaa asioihin, kun näkö ja kuulo eivät riitä. Kerhossa voidaan etsiä apua nykytilanteeseen. Kohteisiin, joihin on tärkeää tutustua, voidaan tutustua yhdessä. Ryhmäkuljetus tulee myös halvemmaksi. Tärkeä tutustumiskohde on toimintakeskus, koska siellä voi tutustua apuvälineisiin, keskuksen koulutukseen ja lomamahdollisuuksiin. Se on siis yksi monista meille tärkeistä paikoista, joista apua voi löytyä. Esimerkiksi kirjoittaminen on yksi henkireikä. Mutta häikäisy kiusaa minua ja toivon avun löytyvän siihen. Jospa apu löytyy tämän jutun kautta. Myös virkistäytyminen on osa terveyden huoltoa. Terveys on tärkeä ominaisuus, jonka eteen on tehtävä kaikki mahdollinen.

Pohditaan kerhoissa, tehdään päätöksiä ja lähdetään retkille, kun jaksetaan. Kevät on toivoa täynnä ja se on pian. Silloin olisi suunnitelmat oltava valmiina. Kun suunnitelmat tehdään huhtikuussa, toteutuvat ne vasta syksyllä.

Parissamme toimivat työntekijätkin saavat lisätietoa tapaamisten ja

kosketuksen kautta. Silloin he oppivat ymmärtämään. Näkeväälle ja kuulevalle meidän ongelmamme ovat ymmärtämisen halusta kiinni. Todellisuus on meissä. □

Euro-harjoittelua

Hilkka Kasurinen

Maailmassa tulee muutoksia pikkuhiljaa. Pääkaupunkiseudun päiväkeskuksessa oli mielenkiintoista keskustelua. Euro-tiedottaja **Leena Enävaara** kertoi tulevasta eurorahasta. Harjoittelimme Suomen markan muuttamista euroiksi ja senteiksi. Leikimme, että olimme ostoksilla ruokakaupassa ja muutimme hintoja euroiksi. Joissakin kaupoissa tavarat on jo hinnoiteltu myös euroiksi. Kuitissa voi loppusumma näkyä markkoina ja euroina.

Alussa uusi raha tuntuu varmaan oudolle. Suomen markka muutetaan euroiksi käyttämällä jakolaskua ja euro muutetaan markoiksi käyttämällä kertolaskua. Jos laskutaito on unohtunut pitääkin tästä lähteä takaisin koulun penkille.

Eu-kansalaiselle uusi raha on täyttä totta vasta vasta vuoden 2001 alussa. Silloin käteinen euroraha tulee käyttöön. Mutta on puhuttu, että eu-

roraha tulisikin käyttöön jo vuonna 2001. Keskustelu asiasta on meillä. Euro-piirin perustaminen olisi hyvä ajatus.

Leena näytti meille esitteitä, jossa oli monta eriväristä seteliä. Myös kolikoissa oli värieroja. Kolikoita tulee olemaan 8 kappaletta. Suomen markan ja pennin kolikoita on yhteensä 5 ja seteleitä 5 kappaletta. Yhteinen euroraha on kätevä maksuväline kansainvälisessä toiminnassakin. Sitä ei sovi unohtaa. Haluaisin puuttua tuohon rahan tunnukseen snt mittaan. Se on ruma e:n rinnalla. Cnt on e:n rinnalla.

Annetaanpa mielipiteiden leiskua ja kirjoitelkaapa näistä. Kiitokset Leenalle euro-tiedoista. Ne olivat meille tarpeen tässä muuttuvassa maailmassa. Toivottavasti tapaamme, kun tarve opetella niin vaatii. Terveiset teille kaikille! □

Paasto auttaa

Hilkka Kasurinen

Paasto auttoi Justiinaa monista vaivoista, joita oli, kun paino nousi. Elopainoa kertyi surusta ja jalkavain takia. Henkinen paine oli kova. Sitä söi suruunsa kuten tapana on sanoa. Hyvän ruuan ystävälle ruoka maistui. Verenpaine kohosi, sy-

dän reistaili, vatsassa karvasteli, päästä huimasi ja silmissä vilisi. Vaivoja oli silloin tällöin ohimenevinä. Itsensä tunsikin haluttomaksi, kun paino nousi.

Kyllä sekin jo harmittaa, kun vaatteen eivät mahdu päälle. Sisuhan siitä kasvoi, että nyt, jos koskaan, se paasto alkaa Justiinalle. Vatsa tyhjäksi yhtenä päivänä ja mehukuurille. Näлкä ja ruoanhimo oli saatava heti pois. Kyllä se näлкä kurnutteli illalla ja herätti yöllä. Aamulla näлкä oli poissa ja sekös helpotti. Paastotin kahtena päivänä heti alussa. Välipaloina söin kevyesti, pienensin puolella ruoka-annoksia. Lisäksi voimistelin, ulkoilin ja uin. Kahden viikon aikana paino laski 3 kiloa.

Paasto voi tehdä ihmisen väsyneeksi ja vihaiseksi. Näin ei kuitenkaan Justiinalle käynyt. Olisin vain pistänyt intiaanianssiksi peilin edessä, irvistellyt ja nauranut itselleni sydämen pohjasta saakka. Kotonani ei ole ketä vihata, joten kärsisin vain itse. Olo tuntuu hyvältä eikä oireita ole esiintynyt. Tarkoituksena on jatkaa tätä silloin tällöin, kun hyvältä tuntuu. Pääsisin tarkoitettuun painooni ja häiritsevät oireet poistuisivat. Kyllä kannattaa kokeilla itsehoitoa, oppia tuntemaan oma kehonsa, viestejä sen rajat, eikä ylittää niitä. Kehossa on hälytysmekanismi, jonka se näyttää vaivoina.

Terveys on aarre. Sen eteen kannattaa nähdä paljonkin vaivaa. Hyvinvointi on elämän rikkaus. Suurin kiitos itselleen. Justiina □

Yllätysvieras Tampereella

Senja Virtanen

Tammikuussa Tampereen kerhossa oli meitä kerholaisia jälleen paikalla noin 20. Ja voi jestas! Meille oli kaikille todellinen yllätys, kun **Katri-Helena** vieraili kerhossamme. Hän tutustui mielenkiinnolla meidän erilaiseen kommunikaatioon.

Meillä riitti kysymyksiä. Ihanan yllätyksen järjesti, kukas muukaan, kuin Riitta Ruissalo. Tietysti toivoimme, että hän laulaisi. Toivoin Tähti-taivas-laulua. Siinä on sanat, jotka koskettavat jokaista yksinäistä. Se koskettaa etenkin minua, koska olen menettänyt rakkauden kauan sitten.

Katri-Helena on lämmin ja sydämellinen ihminen. Hän halasi kaikkia lopuksi. Näemme hänet ehkä vielä joskus? En tiedä, miten Katri-Helena saa tietää, että olimme onnellisia. Kiitokset Riitalle. Kävimme kevään kerho-ohjelmankin läpi. Hurraa hyvin menee! Kerhomme toimii hyvin. Terveiset kaikille. □